כד: ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן

אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים. מפורש במסכת קדושין (דף פ: וסס) תע"ג דאין איש אחד מתיימר עם שתי נשים בשעת מגילות דטרידא שרי:

ואין אומרים עליו ברכת אבלים. פירש בקונטרס דמיירי בלו לו חדשיו ומיהו אפי' מיירי בכלו לו חדשיו נהי דמתאבלים עליו כדאיתא בפרק ר"ע (שבת ד' קלו. וסס) ובפרק יש בכור לנחלה (בכורות דף מט.) מ"מ אין מתאיירין עליו כל כך לגערו כדאמרינן בהני דסמוך דלפי מה שהוא גדול ממתיירין לבכודו:

ברכת אבלים ותנחומי אבלים. שמנחמים אותו בדברים:

לעיל (ע"א) פירש בקונטרס דאם נא להחליף בגדים שבכסו קודם הרגל לגבוה בגדים שהן מכוסין כי חלוק הוא מלבוש ומכלן [1]משמע שר' שמעון היה מתיר בגדים שבכסו קודם הרגל ובתוס' פי' אם נא להחליף לגבוה בגדים שאינם מכוסים כי חלוק הוא מלבוש ורגילים לגוכסו ולהחליף בלא כיסוי ור' יאחק זקיני סובר כך ועל פירש"י הקשה דאי שרי בגדים שבכסו קודם אבלו ומסתמא הכי נמי שרי בגדים המגוהצים קודם אבילות וא"כ מנין לו למעלה דאביי כרבי [2]מנא כ"ל אלעזר בן שמעון שמא מקודם אבלו היו מגוהצין וי"ל דמדסברו הני דוקא ולא מדשיש לבגיס ש"מ דסבירא להו הכי ומיהו זהו המנהג עתה שמלבישין אותו לאדם אחר יום או אחר יום ואין זה קרוי בגד מכובס לדידיה: **רבי** עקיבא אומר בן שנה בו'. ולא אני ני"ב מדשיש ובמסכת שמחות [3]נראה לי ר"ע בו' פירוש דלא נעי ג' שיש ואם מת ביום שלשים פוסק בפ' יש בכור (בכורות ד' מט.) שלשים יום באדם אינו נפל ויום שלשים לענין אבילות ביום שלפניו ואינו מתאבל וה"ה מסתמא לענין בכור:

דרבי אלעזר א"ר אושעיא היא. והא דלא מייתי ברייתא דר"א בן יעקב דמפיק תשלומין מוקדאתא ובקדרכם איזהו חג שאתה קורא וקולר הוי אומר זה חג השבועות ורים לקים אמר חג הקציר איזהו חג שאתה חוגג וקולר בו הוי אומר זה עצרת ויש לומר דלא ידעינן כמה ימים אי לאו מדרבי אושעיא כדאיתא פרק אין דורשין (חגיגה דף י: וסס) אלא קשיא מנא ליה דעצרת כרגלים בזמן הזה הא ליכא תשלומין ונהי דאמתני' הכי משמע מדקאמרי עצרת כרגלים משמע לגמרי מיהו היא גופא מנא ליה י"ל כיון דעצרת חד יומא ונתשב כמו פסח וסוכות בזמן שבית המקדש קיים לענין תשלומין חשיב נמי לדידן כרגל דפסח וסוכות מיהו בר"ה ויום הכפורים משמע דלא סבירא להו הכי דליהוו חשיבי כשבעה ימים מדלא נקט אלא עצרת ונית ליה דרבן גמליאל וכ' פפא דבסמוך דאמרי אפילו ר"ה ויוה"כ ישנן כרגלים לעולם הוא במקום פסח וסוכות הקשה בתוספות הרב מה אנו לריכים שיהא ראש השנה כשבעה ימים אלא הכי נמי מותר לגלח ערב יום כפורים דהוי קובר את מתו שמונה ימים קודם יום כפורים דבטלה הימנו גזרת שלשים ותירץ דנפקא מינה אם לא גילח ערב יום כפורים דאינו מגלח אחר יום כפורים אבל עתה דמשכינן ראש השנה כשבעה ויום הכפורים כשבעה וערב ראש השנה כשבעה ימים קודם וכן ראש השנה ליום כפורים שבעה ונקטו ליה בתר יום כפורים שני ימים ומגלח ואין נראה לי מיהו דה קיימא לן כאבא שאול דאמר לעיל (ד' יט:) מגלח אחר הרגל אלא יש לפרש דנפקא לן מינה לענין שמועה דחוקה דמשכינן לה שמועה דחוקה בהני שני ימים אחר יום כפורים וזהו דוחק גדול כי זה אינו מפורש בשום מקום שמתשב שמועה דחוקה פחות משלשים יום ויותר היה יכול לומר לענין דמשכינן אחר ראש השנה שבת שלשית דאמר לעיל יושב במקומו מיהו אין זה נראה שום קושיא כלל דהא דאמר שמועה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים יום היינו דוקא היכא דינהג אבילות שבעה ימים אבל זה שלא נהג אבילות אי אם יום אחד לא אמרינן יום כפורים תבטל שלשים ותמהתי למה לא פירש הרב כך כי דבר זה פשוט ובסמוך פירש בענין זה הרב יום אחד לפני החג וחג ושמיני שלו הרי כאן כ"א יום דדוקא בהני אומרים דשמיני עצרת הרי כ"א יום אבל מת ברגל שלא נהג אבילות קודם הרגל לא הוי שמיני עצרת כי אם יום אחד לענין שלשים כך נראה לי ואיני יודע הבירור כך פירש הרב ופירש בהלכות גדולות: דהשתא דאית לן תרי יומי אי שביב ליה איכבא ביום טוב דאשון לא יהנהג אבילות עד מוצאי יום טוב שני (ימים) ואותו יום טוב שני עולה לענין שבעה ואי שביב ביום שני הוה יומא טהא אבילות דכיון דיום טוב שני דרבנן אתי אבילות דאוריתא דיום ראשון דהוי מן התורה כדאמרינן בזבחים (ד' ק:) ומבטל יום שני דרבנן ואין נראה לר"י וגם אין נוהגין כלל ובמקום אחר פירשתי[1]:

אלא קרובין. ירושלמי ובלבד קרובים הראוין להתאבל כהדא דרבי אבין דמך במועדא לא גמל ר' מנא חסדא אמר בתר מועדא ניעבדא ליה יקרא ואסיק חכם שמת הכל בקרובין מבדין עליו אלו ואלו נראה לי מכאן משמע שיש הבראה בלא אבילות [2] כגון ברגל ולקמן (ד' כה:) אמר אפי' רבו שלמדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד ותמיהני אם כן לעתרך הבראה לשמועה דחוקה ולא מלינו בדברי חייא שעשו לו הבראה אלא קאמר לעיל (דף כ:) והולך כלי אחרי לבית המרחץ ושמא לענין הבראה החמירו משום כבוד החכם: וכף

עין משפט נר מצוה

קסה א ב ג ד מיי' פי"ב מהל' אבל הל' י והל' יא טוש"ע יו"ד סי' שצ סעי' ה:
קסו ה מיי' שם הל' ט
סמג עשין מד"ס כ טוש"ע יו"ד סי' שמד סעיף ד:
קסז ו מיי' פי"א שם הל' ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' שלט סעי' ח:
קסח ז מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ז:
קסט ח מיי' פי"ג מהל' אבל הל' ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' שלט סעי' ט (וטוש"ע מ"ח סי' תקמה סעיף יד):
קע ט מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' יא (וטוש"ע מ"ח שם סעיף טז):
קעא י מיי' פ"ו מהל' מילה הל' כג ופי"א מהל' אבל הל' (ח) כ סמג שם ולאוין עה טוש"ע מ"ח סי' תקמו סעי' ו וטוש"ע יו"ד סי' תא סעי' כ:
קעב כ מיי' שם טוש"ע מ"ח שם סעי' ז ויו"ד שם סעי' ד:
קעג ל מ מיי' הל' יט שם והל' אבל שם הל' ג טוש"ע מ"ח שם סעי' ח יו"ד שם:

רבינו חננאל

אבא שאול אומר אף באיש אחד ובשתי נשים. ואין עומדין עליו בשורה. ואין אומרין עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים. בן ל' יום יוצא בדלוסקמא. ר' יהודה אומר לא דלוסקמא הניטלת על הכתף אלא הניטלת על אגפיים. ועומדין עליו בשורה. ואומרין עליו ברכת אבלים ותנחומי (אבלים). בן י"ב חודש יוצא במטה. ר' עקיבא אומר בן שנה ואבריו כבן שנתיים בן שנתיים ואבריו כבן שנה. יוצא במטה. רבי שמעון בן אלעזר אומר היוצא במטה רבין (מתייהבין) [מצתיבין] עליו. ר' אלעזר בן עזריה אומר ניכר לרבים רבים מתעסקין בו. אין ניכר לרבים אין רבים מתעסקין בו. מה הן בחספד. ר' מאיר אומר משום ר' ישמעאל עניים בני שלש. עשירים בני חמש. ר' יהודה אומר משום ר' ישמעאל עניים בני חמש. עשירים בני שש. ובני זקנים כבני [עניים]. אמר גידול בר מנשה אמר שמואל הלכה כר' יהודה שאמר משום ר' ישמעאל. ירושלמי תני אין מראין פנים לא בראש שנה ולא ביום הכיפורים. ר' חזקיה הוה ליה עובדא, סלקין רבנן למחמי ליה אפון בצומא רבה,[6] אמ' לון כלום אמרו אין מראין פנים לא בראש השנה ולא ביום הכיפורים. [א]לא מפני התפילה. שנייה הוא יום הכיפורים שחל להיות בשבת. [3] דרש ר' עיזוני מי שקבר את מתו יום אחד לפני עצרת. חשוב כשבעת ימי האבל ופסקו ד' ימי אבלו. ועצרת חשוב כשבעת ימי הרגל. דאמר ר' אלעזר מנין לעצרת שיש לה תשלומין שבעה שנאמר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות. מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה. שאם לא הקריב ביום ראשון יש לו להקריב כל ימי החג. כך עצרת יש לה תשלומין שבעה בחג המצות. הרי ז' לפני עצרת, ועצרת שבעה. הרי ארבעה עשר. משלים ששה עשר יום והרי גמרו לו שלשים ומותר בתספורת. אדבריה רב פפא לרב אויה סבא ר"רש יום אחד לפני ראש השנה וראש השנה הרי י"ד. אמר רבינא הלכך הקובר את מתו יום אחד לפני החג, שבעה, והחג שבעה, ושמיני שלו שהוא רגל בפני עצמו, הרי כאן עשרין ואחד יום. וזהו שאמרו [שמיני] רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב. פירוש [3] רגל בפני עצמו זהו כדי לחשב יום שמיני של חג הסוכות שבעת ימים לאבל למנין שלשים. **מתני'** אין קורעין ולא חולצין כתף, ולא מברין אלא קרובין של מת.

מסורת הש"ס

א) [שמחות פ"ג ע"ס], ב) חגיגה י:. ר"ה ד:, ג) [ע' פרש"י ביצה כט.], ד) נב"מ סב: הגר' רב חננא, ה) [ד"ה דלוסקמא אמרי ד"ה תנחומין], ו) [לעיל יט.], ז) משמע ברש"י היה מתיר בגדים שבכסו קודם האבל ובתוס' פי' בל"ל, ח) דאמרי בהני ורבא כתאב"ש עי' רש"ש, ט) פ"ג גרסי' כן ג' שנים יוצא במטה ר' עקיבא מי פי' דלא בעי ג' כי' בל"ל, י) [עיין תוס' בכרכות מז: ד"ה מלוה דרבים שם].

תורה אור השלם

ו. שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רֵיקָם: דברים טז טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' בחג המצות ובחג הסבועות ובחג הסוכות מה חג המצות:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אלא בו' בגון ברגל. עיין לעיל דף כ ע"א תד"ה שבכר:

מוסף רש"י

מגין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה. דאילו בחג הסוכות ובחג המצות נפקא לן (חגיגה ט.) מוחגיגתם אותו חג לה' שבעת ימים, יכול יהו מונגין כל ז' מ"ל אותו, אותו אתה מונג ואי אתה מונג כל ז', אם כן למה נאמר ז' לתשלומים, אם לא תג חגיגתו בראשון יקריבנה בשני (ר"ה ד:). מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה. כדרבינן קראי לחג הסוכות, והוא הדין לחג המצות, שהרי אף הוא שבעת ימים (חגיגה יז:). אדבריה. הגיהו ומגיל עמו בתוספות העיר (ביצה כט:).

ב) דלוסקמא. לרון: ואין עומדין עליו בשורה. אין לריך לעמוד עליו בשורה. כשתחרין מבית הקברות עובדין לפני האבל בשורה וכל אחד אומר לו תתנחם: ברכת אבלים. ברכה שאומר ברחבה כדאמר בכתובות (ד' מ:): תנחומי אבלים. כל שבעה הולכין לנחמו בביתו: הניטלת בכתף. באדם אחד: באגפיים. בשני בני אדם דרך בגד: ואבריו כבן שנה. כל שבעה: ברי כאן מחוגר. ר' שמעון בן אלעזר אומר. ר' אלעזר אומר. ר' אלעזר בן עזריה אומר. ר' יהודה אומר. ר' יהודה אומר. ר' יהוד